

ประเภทภูมิปัญญาด้าน ช่าง สล่า

ชื่อภูมิปัญญา การปักผ้าชาวเขา (เผ่าเมี่ยน)

บทนำ/ความสำคัญของภูมิปัญญา

เดิมที การปักผ้าของชาวเขา ปักผ้าเพื่อใช้ใส่เอง โดยการใช้ฝ้ายที่ปลูกเองมากรอเป็นเส้นด้ายและทอเป็นเส้นด้าย และทอเป็นผืนผ้า มีสีขาว เมื่อต้องการให้เป็นสีอื่นก็นำข้อม ส่วนมากข้อมให้เป็นสีดำ และใช้ด้ายที่เรียกว่า ด้ายไหมซื้อมาจากคนจีน มีสีขาว นำมาปักบนผ้า เมื่อต้องการลายสีต่าง ๆ ก็นำด้ายไหมมาข้อมสี และปักลงบนผ้าทอ ให้เป็นลวดลายต่าง ๆ ปักไว้ใส่เองให้เป็นเอกลักษณ์ประจำเผ่าเมี่ยน ผู้หญิงเผ่าเมี่ยนจะหัดปักผ้าทุกคนตั้งแต่ยังเด็ก เพราะถ้าทำไม่เป็น คนเมี่ยนถือว่าไม่มีฝีมือจะไม่มีใครมาขอ โดเป็นสาวแก่อยู่คนเดียวไม่ได้แต่งงาน

ความเป็นมา

ผ้าที่นิยมปัก เช่น กางเกง ผ้าโพกหัว ผ้ามัดเอว หมวกชาย – หญิง ผ้าอุ้มลูก ส่วนเสื้อของเผ่าเมี่ยนไม่นิยมปักแต่ใช้ผ้าทอมาเย็บเป็นผืนแล้วใช้ผ้าสีต่างๆ เย็บใส่แขนส่วนคอใช้ไหมพรมสีแดงเย็บใส่รอบๆ คอ

ลายผ้าที่นิยมปัก สมัยโบราณ ภาษาเมี่ยน เรียกว่า ดอกขีบ ส้ม ล้มเจียว ลายชายกางเกง เรียกว่า โง่งเป็น โง่งเง โง่งเสร็จ โง่งเสี่ยะ และการเดินเส้น เรียกว่า “กิว”

ลายผ้าปัจจุบัน ภาษาเมี่ยน เรียกว่า คะเหมาโด้บ (ลายเสื้อปัจจุบัน) ลายโด้มเซี่ยน ลายโด้มเปียง ลายสูงก่อ

การปักผ้าของชาวเขาเผ่าเมี่ยนในปัจจุบัน นอกจากปักไว้ใส่เองเป็นเอกลักษณ์ประจำเผ่าเมี่ยนแล้วยังปักเอาไว้ขายอีกด้วย โดยปักผ้าลายต่าง ๆ ตามความต้องการของตลาด นำไปเย็บเป็นกระเป๋า เนคไท หมวก และหลายคนนิยมผ้าปักของชาวเขาไปตกแต่ง เลือพื้นเมืองให้สวยงาม เป็นเอกลักษณ์ของคนไทยใช้ผ้าพื้นเมือง

วัสดุที่ใช้

- ผ้า
- เข็ม
- ด้าย
- กรรไกร

วิธีทำ

การปักผ้าชาวเขา เผ่าเมี่ยนหรือเข่า

1. คิดแบบ เรียงลายแบบให้เท่ากับความต้องการในการปักว่า ต้องการปักผ้าไว้ทำอะไร ทำหมวก กระเป๋า หรือเนคไทต่าง ๆ วัดความกว้าง - ยาว ตามความต้องการ
2. ใช้ด้ายที่ย้อมแล้ว สีต่าง ๆ ปักลงบนผ้า โดยใช้วิธีปัก “ไขว้สระแ่ว” ปักให้สวยงาม ตามลวดลายต่าง ๆ ดึงผ้าให้สม่ำเสมอ เพื่อให้ลายผ้าที่ออกมามีความสวยงาม
3. รักษาความสะอาด ก่อนปักผ้าต้องล้างมือให้สะอาด เพื่อไม่ให้ด้ายเปื้อน ซ่อนด้ายให้ลึก ๆ ไม่ให้หลุด ส่วนที่ปักเสร็จแล้วจะหาผ้ามาเนาหุ้มไว้ เพื่อไม่ให้สกปรก ปัจจุบันด้ายที่นำมาปักมีขายทั่วไปตามท้องตลาดมีสีต่าง ๆ
4. นำผ้าที่ปักมาเย็บเป็น กระเป๋า กางเกง หมวก ตามความต้องการ ระยะเวลาในการปัก
 - ผ้าพันหัว ใช้เวลาในการปัก ประมาณ 1 เดือน
 - ผ้ามัดเอว ถ้ายาวสูง ใช้เวลาประมาณ 1 เดือน
 - หมวก ผู้ชาย ใช้เวลาประมาณ 3 วัน
ผู้หญิง ใช้เวลาประมาณ 2 สัปดาห์
 - ผ้าอ้อมลูก ประมาณ 1 เดือน
 - กระเป๋า ใช้เวลาประมาณ 1-2 วัน หรือ 1 สัปดาห์ แล้วแต่นาคนหรือรูปแบบของกระเป๋า
 - กางเกง ใช้เวลาในการปัก 1 ตัว ประมาณ 5 เดือน
 - ชุดแต่งงาน ชาวเขาเผ่าเมี่ยน ใช้เวลาในการปัก ประมาณ 1 ปี

แหล่งข้อมูล

นางกอยพิน แซ่เต๋น อายุ 38 ปี

บ้านเลขที่ 176 หมู่ 3 ตำบลแม่ชะนิง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน